

Comentari de text resolt

Discurs d'inauguració de la Fira de Frankfurt 2007, Quim Monzó

Senyores i senyors,

Com que de discursos no n'he fet mai (i no sé si en sabria) els explicaré un conte. El conte va d'un escriptor (un escriptor que sempre parla molt de pressa) a qui, un dia, li proposen de fer el protocol·lari discurs inicial de la Fira del Llibre de Frankfurt. Això passa l'any que la cultura catalana n'és la convidada. Un any que pot ser, per exemple, el 2007. Abans d'acceptar l'encàrrec, l'escriptor en qüestió —català i, per tant, gat escaldat— dubta. Pensa: «I ara, què faig? Accepto la invitació? No l'accepto? La declino amb alguna excusa amable? Si l'accepto, què en pensarà la gent? Si no l'accepto, què en pensarà també la gent?» [...]

Una mica, se sent perplex. Al llarg dels temps, la bonança de la història no ha estat al costat de la literatura catalana. Les llengües i les literatures no haurien de rebre mai el càstig de les estratègies geopolítiques, però el reben, i ben fort. Per això el sorprèn que un muntatge com aquest —la Fira de Frankfurt, dedicada a la gran glòria de la indústria editorial— hagi decidit convidar una cultura amb una literatura desestructurada, repartida entre diversos Estats en cap dels quals és llengua realment oficial (encara que n'hi hagi un i mig que ho proclamïn sempre i quan aquesta proclamació no molesti els turistes, els esquiadors o els repartidors de butà).

Per això té dubtes a propòsit de la invitació a Frankfurt. De cop i volta el món s'ha tornat magnànim amb ells, quan n'hi ha tants que els volen perpètuament perifèrics? Recorda, a més, que, en un altre muntatge literari —més nòrdic i bastant més pompós—, ara fa poc més d'un segle (el 1904) el jurat del premi Nobel de literatura va premiar Frederic Mistral. Frederic Mistral no era català. Era occità. Però la referència serveix —no sols perquè alguns catalans i alguns occitans se senten a prop— sinó perquè el premi va molestar tant els puristes de la Nació-Estat («Soyez propre, parlez français!») que —mai més a la vida— cap literatura sense Estat ha tornat a tenir un premi Nobel. A més de la sensació de perplexitat, el personatge del nostre conte té una sensació de justícia. Potser «justícia» no és la paraula exacta. Alguna cosa semblant. Tot i que —com s'ha dit— als catalans els avatars polítics ens han anat d'una manera que no convida a gaires alegries, la literatura catalana és, clarament, una de les pedres

fundacionals de la cultura europea. Cap literatura sense Estat d'aquesta Europa (que ara diuen que construïm entre tots), no ha estat ni és tan sòlida, tan dúctil i tan continuada.[...]

Tot això és el que l'escriptor que sempre parla molt de pressa (i a qui un dia li proposen de fer el protocol·lari discurs inicial de la Fira del Llibre de Frankfurt) dubta si ha de dir o no. Dubta també si —si ho diu— els que l'escolten hi pararan gaire atenció. Dubta també si —si hi paren atenció— entendran gaire què vol dir. Pensa també que, de fet, podria dir qualsevol altra cosa sense que en el fons canviés gairebé res si, en tota la resta de detalls, compleix el cerimonial. Una de les particularitats més importants del qual cerimonial és, per cert, el temps. I això sí que ho té clar: quan arribi el moment d'acabar —el màxim de minuts estipulats són quinze— mirarà el rellotge [mira el rellotge] i dirà:

—Res més. Moltes gràcies. Bona tarda.

Quim Monzó: *Discurs d'inauguració de la Fira de Frankfurt 2007*, Quaderns Crema.

A. Contextualització

Quim Monzó (Barcelona, 1952) és considerat per la crítica un dels millors narradors i articulistes actuals en llengua catalana. Així ho demostren obres com *Olivetti*, *Moulinex*, *Chaffoteaux et Maury* (1980), *La magnitud de la tragèdia* (1989), *El perquè de tot plegat* (1993) o *Mil cretins* (2007); i, en el pla de l'article d'opinió, els reculls *Zzzzzzzz* (1987), *No plantaré cap arbre* (1994) o *El tema del tema* (2003). D'altra banda, és un dels autors catalans més traduïts. Aquests factors van fer possible que Monzó fos el responsable de dur a terme el discurs inaugural de la Fira del Llibre de Frankfurt del 2007, en què la cultura catalana fou la convidada d'honor.

Frankfurt esdevé cada any una de les cites del sector editorial més importants. És, doncs, el punt de reunió per a les empreses, els representants editorials i els autors. El 2007, la cultura catalana va ser la primera llengua sense representació d'un estat propi a esdevenir la convidada d'honor. La intenció d'aquest text és fer conèixer la història i la cultura catalanes a l'auditori, d'aquí que la funció lingüística predominant del text sigui la informativa, a més de l'apel·lativa, tot i que queda dissimulada per la forma de conte («Senyores, senyors els explicaré un conte...»).

B. Anàlisi del contingut

Cal entendre el discurs des de dues perspectives complementàries. D'una banda, la literal: qui du a terme el discurs és escriptor i s'adreça al públic amb inseguretats i nerviosisme per l'escenari. De l'altra, la literària: mitjançant una *captatio benevolentiae* (recurs retòric amb què es vol guanyar l'atenció i la predisposició de l'auditori), l'orador aconsegueix traduir la situació personal en una situació d'altri. Aquesta translació li permet prendre distància a l'hora de resumir en tres minuts la importància de la cultura catalana a partir de la seva història i de la llista dels noms més importants.

El discurs elaborat per Quim Monzó consta de tres parts ben diferenciades, però bé que el fragment correspon a una tercera part del text complet. En la primera part, a tall d'introducció, l'orador es presenta davant de l'auditori. D'aquesta primera part, breu, passa a una segona, més densa i llarga narrativament, en què desgrana amb efectivitat les qualitats i els defectes de la cultura catalana. Amb el recurs de la ironia (per exemple, en el moment de presentar l'autor occità Frederic Mistral, guanyador del premi Nobel l'any 1904), aconsegueix denunciar la situació de desemparament de la cultura catalana en l'àmbit institucional en els cercles de la cultura internacional. Finalment, amb la repetició de termes emprats a l'inici del discurs («l'escriptor que sempre parla molt de pressa», «un dia li proposen de fer un discurs») l'autor el tanca amb una fórmula de cordialitat estàndard. Aquesta estratègia permet a l'orador passar de la «narració» de ficció a un retorn a la realitat.

C. Anàlisi de la forma

Ens trobem davant la construcció d'un text escrit per a ser llegit, un discurs que es basteix a través de la creació d'un conte, que passa de l'ús de la primera persona del singular, la veu de l'autor, «Com que de discursos no n'he fet mai (i no sé si en sabia) els explicaré un conte», a la veu del narrador en tercera persona del singular: «l'escriptor en qüestió —català i, per tant, gat escaldat— dubta». El fet de passar del pla real al fictici creant un personatge idèntic al real representa una sorpresa per a l'auditori.

El registre lingüístic és l'estàndard, amb un llenguatge clar, directe i entenedor. Hi abunden les preguntes retòriques: «Accepto la invitació? No l'accepto?» «De cop i volta el món s'ha tornat magnànim amb ells, quan n'hi ha tants que els volen perpètuament perifèrics?», sobretot en el primer paràgraf.

El lèxic que hi predomina té relació directa amb la construcció del discurs i el seu objectiu, és a dir, donar a conèixer la literatura catalana, i l'acte en què s'emmarca, la Fira de Frankfurt: discursos, escriptor, discurs protocol·lari,

cultura catalana, l'escriptor català, literatura catalana, muntatge literari, discurs inicial, Fira del Llibre, cerimonial, etc.

D. Valoració crítica

En textos anteriors l'autor ja havia reflexionat sobre el procés d'escriptura, com ara en el conte «Trenta línies» (2007). La novetat, però, en aquest cas, és valer-se d'aquesta reflexió per a la creació del seu discurs; així doncs, aprofita la seva habilitat com a contista per a crear-ne un i, a la vegada, construir el discurs. Monzó, a més, és capaç de denunciar, amb altes dosis d'ironia i un xic de sarcasme, la situació d'una cultura concreta, la catalana, de la qual és partícip.

